

جمل نخواهد بود.

رویه دیوان کشور بر خلاف عقیده این دسته بوده و دیوان نامبرده چنین استدلال می کند که بمحض اینکه کسی در مقام استفاده از ورقه معمولی بر آید عنصر معنوی بزه جمل تحقق پیدا کرده خواه ورقه معمولی بعلتی فاقد سندیت بوده و خواه بعلت اینکه معمولیت آن در دادگاه محرز شده مورد استفاده واقع نشود و بعقیده دیوان کشور مجرد ارائه سند در دادگاه استفاده از آن محسوب می شود. شعبه ۵ دیوان نامبرده در دادنامه شماره ۲۱۸۴ مورخ ۱۸-۹-۶۷ راجع باتهام کسی با استفاده از سند معمول با علم بجمعیت آن که دادگاه جنائی باین استدلال که چون معمولیت سندی که متهم بدادگاه ارائه داده محرز گردیده و ترتیب اثری بآن داده نشده و بدین لحاظ زیانی باصحاب دعوی بواسطه واضح بودن بطلانش وارد نیامده اورا تبرئه کرده بوده چنین رأی می دهد: « مفاد اعتراضات دادستان اینست که دادگاه با احراز اینکه متهم ورقه معمول را برای استفاده بدادگاه حقوق داده و معمولیت آن در نظر دادگاه ثابت شده معذک بعنوان اینکه معمولیت سند محرز شده و فایده نبخشیده او را تبرئه نموده است و این اعتراض وارد است چه آنکه بمحض تقدیم سند معمول بدادگاه و استناد بآن بر علیه طرف عمل استفاده از سند تمام شده محسوب است خواه آن سند مفید واقع شده و فائده از آن حاصل گردد و یا آنکه بواسطه ثبوت

معمولیت فایده از آن حاصل نگردد .....»

این رویه بعقیده نگارنده منطقی بنظر نمی آید چه شرط تحقق بزه علاوه بر عنصر مادی وجود رکن معنوی یعنی سوء نیت و قصد اضرار بغير است حال اگر این قصد وجود داشته باشد ولی بعلل خارجی که اراده فاعل در آنها مداخلیتی نداشته عملی کردن آن ممکن نشود نباید بزهکار معاف از کیفر شود و مقایسه این مورد با بزه های محال منطقی بنظر نمی آید چه در بزه های محال چون هدف قرار دادن جسم متوفی گرچه عنصر معنوی که قصد بزه کار است موجود می باشد ولی انجام عمل ممنوع که رکن مادی بزه است غیر ممکن و ممنوع می باشد در صورتی که در مورد ما نحن فیه عنصر مادی بزه که عمل جعل است وجود داشته و قصد استفاده و اضرار بغير نیز موجود بوده و باینجهت ارکان اساسی بزه کامل میباشند

توضیحی را که در صفحات قبل در قسمت عنصر معنوی بزه جعل داده شد میتوان چنین خلاصه نمود: قصد استفاده و اضرار بغير یکی از ارکان اساسی بزه جعل می باشد حال ممکن است که ضرر مادی باشد یا معنوی واقعی یا احتمالی و مجرد قصد استفاده کافی می باشد خواه امکان منطقی استفاده وجود داشته باشد یا نه و بمحض ارائه سند معمولی در دادگاه عمل استفاده انجام میگیرد خواه اثری بآن مترتب بشود یا نه

دکتر علی اصغر پور همایون

مسئولیت مدنی اشخاص حقوقی (قانون مدنی فرانسه)

منظور معینی باشند صفت شخصیت حقوقی داده است
اشخاص حقوقی مانند افراد جامعه در مقابل از دادها

قانون به بنگاهها و یا شرکت هائی که از اجتماع
چندین نفر تشکیل شده و دارای سرمایه برای انجام

و مع دلالت و همچنین خسارات وارده در نتیجه تقصیر مسئول می باشند و این مسئولیت مورد قبول کلیه مؤلفین و دادرسان واقع شده است

چون شخص حقوقی يك انسان زنده حقیقی نیست که دارای اراده و اختیار مستقل باشد ناچار باید بویله نمایندگان و مباشرین خود عمل کند بنابراین این موضوع های تازه در قسمت مسئولیت مدنی اشخاص حقوقی پیش می آید.

نمایندگان شخص حقوقی که مرتکب تقصیری شده اند در مقابل خسارت دیده مسئولند یا شخص حقوقی که بنام او عمل متضمن تقصیر صورت گرفت مسئول است و یا این که نمایندگان و شخص حقوقی مشترکاً مسئول خواهند بود در صورت اخیر میزان مسئولیت هر يك باید تعیین گردد

مسئولیت نمایندگان بنهایی در مقابل خسارت دیدگان برای آن ها بسیار دشوار و سنگین و برای جبران خسارات وارده ممکن است کافی نباشد زیرا غالباً اتفافی می افتد بخصوص در شرکت های بی نام که شرکت کنندگان سرمایه مختصری دارند و از عهده برداخت خسارات سنگین بر نخواهند آمد ناچار در صورتی که کارمندان شخص حقوقی مرتکب تقصیری گردند اشخاص حقوقی را باید نیز مسئول قرار داد تا عملاً جبران خسارت صورت گیرد

بعلاوه همان طور که شخص حقوقی در صورت نقض قرارداد و باعش انجام تعهدات از طرف نمایندگان صلاحیت دار خود مسئول واقع می شود در موقع ارتکاب تقصیری از ناحیه آن ها و یا در مورد مسئولیت قانونی مسئول است زیرا برای حصول منظور شخص حقوقی است که نمایندگان وظایف و اعمالی را انجام میدهند

البته مسئول بودن شخص حقوقی مانع از مسئولیت

مشترك نمایندگان او در صورت لزوم نمی گردد

شخص حقوقی غالباً دارای کارمندان زیادی می باشد که بعضی از آن ها مباشر و نماینده هستند و بعضی فقط کارمند و فاقد هر گونه اختیارات در اخذ تصمیم و انجام معاملات میباشند موضوعی که پیش می آید این است شخص حقوقی در مقابل اعمال کلیه کارمندان خود مسئول است یا فقط در مقابل اعمال مباشرین و نمایندگان خود عده زیادی از مؤلفین دارای این عقیده هستند که شخص حقوقی فقط در مقابل تقصیر نمایندگان خود مسئول است بطوری که تقصیر و یا مسئولیت قانونی آن ها در حکم تقصیر و مسئولیت شخص حقوقی است و از این نظر کارمندان شخص حقوقی را بدو طبقه تقسیم کرده اند بعضی فقط سمت کارمندی دارند اگر چه اداره یک قسمت از کارها آن محول شده باشد و بعضی نماینده شخص حقوقی هستند و او را معرفی می کنند و امضای آن ها شخص حقوقی را متعهد می سازد فقط آنهایی که دارای سمت نمایندگی هستند اگر در انجام وظایف خود عملی مرتکب گردند که باعث خسارت مردم شود شخص حقوقی را مسئول میسازند

این تقسیم نماینده و کارمند ساده بی فایده است زیرا کارمندان غالباً طبق دستور نمایندگان و مدیران شخص حقوقی انجام وظایف می نمایند و نمی توان گفت در این صورت شخص حقوقی مسئول واقع نمیگردد بطور کلی باید گفت در هر مورد که در انجام وظایف خود کارمندان شخص حقوقی (چه جزء نمایندگان و مدیران باشند و چه جزء کارمندان ساده) مرتکب تقصیری گردند که در نتیجه

خسارتی بدیگری وارد آید شخص حقوقی مسئول است خسارت وارده در نتیجه عمل مشترك کارمندان در صورتی که کارمندان شخص حقوقی مشتركاً و بدون تصمیم قبلی از طرف اشخاص صلاحیت دار مرتکب عمل خسارت آوری گردند شخص حقوقی مسئول واقع

خواهد شد یا افراد شخصاً مسئول می گردند

مطابق عقیده پرفسور پلانیول مسئولیت شخص حقوقی از لحاظ اعمال قضائی و خطائی خود موقعی است که شخصیت حقوقی تشکیل یافته و مانند یک نفر انسان برای حصول منظر خود کار کند وظایف نمایندگان شخص حقوقی و کارمندان پیشاپیش طبق برنامه که بتصویب مجمع عمومی رسیده و یا تصمیم هیئت مدیره معین شده و یا بعداً بقرعه بین آنان برسد

هر چند این عقیده صحیح و محکم است لیکن در عمل صرف سکوت نمایندگان شخص حقوقی را در این گونه موارد دلیل بر قبول عمل انجام شده دانسته و مسئولیت مدنی برای شخص حقوقی قائل شده اند

در مورد شرکت هائی که طبق اساسنامه منظمی (مطابق قانون و مقررات مربوطه بشرکت ها) تشکیل نشده اند و یا اینکه تعیین نمایندگان و تصمیمات آن ها بر خلاف قواعد بوده از نظر حفظ منافع مردم که طرف معامله با نمایندگان چنین شرکتی شده اند مسئولیت شخص حقوقی را رویه قضائی در این موارد قبول نهوده است. همچنین در موارد بنسگاهائی که دولت آن ها را قانونی ندانسته و بر سمیت شناخته ولی در عمل عده گردهم جمع شده و اموال را اختصاص بتشکیل چنین بنگاهی داده اند در صورتیکه خساراتی بمردم وارد آید میتوانند بطرف بنسگاه اقامه دعوی نمایند و بعلمت غیر قانونی بودن بنسگاه و یا غلط بودن عمل کارمندان نمیتوانند از پرداخت خسارت شانه خالی کنند

مسئولیت شخصی کارمند

کارمند را که مرتکب تقصیر و بی احتیاطی در انجام

وظایف خود گردیده نمیتوان از لحاظ اینکه بنام شخص حقوقی عمل را انجام داده از هر گونه مسئولیتی مبری دانست نتیجه عدم مسئولیت کارمند این خواهد شد که خود را موظف با احترام اصل کلی: «بی جهت هیچکس بدیگری نباید خسارتی وارد سازد» ندانسته و متصل مرتکب تقصیر و بی احتیاطی هائی بشود ولی از طرفی کارمندی که بنام شخص حقوقی اعمالی انجام میدهد و کارهای او طبق دستورات و تصمیمات هیئت عمومی شخص حقوقی است باشخصی که بنام خود عملی انجام میدهد فرق دارد تا حدی که عمل کارمند طبق دستورات و تصمیمات کلی شخص حقوقی است مسئولیت متوجه شخص حقوقی خواهد بود ولی آن مقداری که از حدود تصمیمات شخص حقوقی تجاوز کرده و بدلتخواه عمل کرده شخصاً مسئول است و تشخیص میزان مسئولیت بسته بهر مورد و به نظر دادرس است ممکن است کارمند بکلی غیر مسئول تشخیص داده شود و یا اینکه تمام مسئولیت متوجه او گردد و یا اینکه مسئولیت بین او و شخص حقوقی تقسیم گردد در صورتیکه تصمیم متضمن تقصیر بوسیله هیئت مدیره اتخاذ شده باشد کارمند هیئت مدیره که در اتخاذ تصمیم شرکت نکرده و یا اینکه رای بر خلاف تصمیم داده است از مسئولیت بری نیست برای بری بودن از مسئولیت بایستی از اجرای تصمیم خودداری کرده و یا از عضویت هیئت مدیره استعفا داده باشد

بطور کلی شخص حقوقی که در نتیجه تقصیر کارمند خود مجبور بپرداخت خسارت شده میتواند بعداً مطالبه جبران این خسارت را از کارمند مسئول بنماید

دکتر امین فر